

ÚVODEM

Jedenácté číslo sborníku Q vychází jako plně recenzovaný časopis s novou redakční radou, v níž kromě pracovníků Kabinetu divadelních studií při Semináři estetiky FFMU (prof. PhDr. E. Stehlíková, Mgr. L. Vodička, Ph.D., Mgr. A. Jochmanová, Ph.D.) zasedají nejen naši kolegové z různých brněnských institucí (prof. M. Plešák a Mgr. K. Kovářová, Ph.D. z JAMU a Mgr. J. Blecha z Moravského zemského muzea), ale i naši zahraniční kolegové – prof. Hlavenková z VŠMU Bratislava a prof. V. Ambros z University of Toronto.

Číslo je věnováno in memoriam **Pavlu Kleinovi**, který nás k naší nesmírné lítosti opustil v létě roku 2007. Z přiloženého životopisu, bibliografie i recenze jeho disertační práce obhájené na JAMU je zřejmé, jak hodně budeme postrádat tohoto nadějného teatrologa. Všichni, kdož ho znali, potvrdí, že to byl nesmírně schopný a inspirativní, koncepčně myslící organizátor a výborný pedagog, o jehož náročnosti, laskavosti i citlivosti mohou vyprávět už desítky studentů. A navíc při vši své křehkosti byl tento báječný kolega také statečný člověk, což plně prokázal ve střetnutí se zkorumpovanou mocí, které spojilo celou jeho generaci.

Ještě jednu ztrátu zaznamenáváme v Medailonu. Odešel v plné práci a po krásném, bohatém životě i **Vojtěch Ron**, který nám svěřil své vydání Vodsedálkovy hry *Nová komedie o Libuši*. Veřejnost jej znala jako výborného herce libereckého Divadla F.X. Šaldy, teatrologové vysoce oceňovali jeho vynikající studie o sousedském divadle a úpravu lidových her, všichni, kdo se dostali do kontaktu s liturgickým divadlem, čerpali z jeho bohatých znalostí, které nezištně rozdával svým kolegům i studentům, kteří jej z široka daleka navštěvovali a vždy nalézali jeho štědrá náruč.

Z metodologického semináře, který uspořádal Kabinet divadelních studií při Semináři estetiky FFMU 18. a 19. září 2008 pod nekonvenčním názvem Teatrologický trojboj, vyšla řada podnětů (viz podrobnější zpráva Šárky Kysové v oddílu Miscelanea). Požádali jsme proto dva z účastníků, prof. Císaře a prof. Srbu, aby své příspěvky formulovali písemně. Studie **Jana Císaře** se věnuje otázce, jak se může teatrologie podílet na utváření paměti společnosti, jakož i tomu, čím se od obecné společenské paměti odlišuje paměť divadla, jako aktivity utvářené podle jeho přesvědčení především herci. Preferuje sociologický přístup, který divadlo vnímá jako součást širších společenských aktivit, přičemž spojenci mezi

divadlem minulým a přítomným hledá v historické antropologii, která by patrně měla pojmenovávat archetypální konstanty divadelní, zejména herecké tvorby. **Bořivoj Srba** ve své stati formuluje programově své zaujetí pro určitý typ divadla a určitou metodologii výzkumu, což je ve zřetelném souladu s jeho celoživotním snažením jako divadelního praktika i teoretika. Studie v sobě spojuje základní přehled toho, co dosud česká teatrologie udělala v oblasti dějin, s autorovým výkladem toho, kam směřuje a podle něj také má směřovat vývoj moderního divadla a metodologie historické práce. K těmto dvěma inspirativním námětům přiřazujeme stat' **Pavla Janouška** přidávající k stále aktuálním sporům o dějinách a jejich reflexi, kterým se před časem věnoval časopis Česká literatura, ještě „dovětek poněkud teatrologický.“ Zamýšlí se (jak je dáno jeho vlastním zaměřením) nad zásadní odlišností mezi literárně a divadelněvědným konstruováním subjektu výpovědi, poukazuje na problémy, které souvisí s tím, že teatrologie se zaměřuje především na netextové složky divadelního artefaktu, který ovšem netrvá, zato jeho reflexe působí jako výzva nové divadelní tvorbě.

Oddíl Statě obsahuje tři příspěvky, z nichž dva by bylo možné označit jako Brunensia. Jejich publikace souvisí se snahou pracoviště věnovat se problematice brněnské či moravské, která zůstává stranou zájmu teatrologů. **Martina Musilová** zkoumá vliv Brechtovy poetiky na herecký styl Mahenova divadla v době jeho největší slávy, v letech 1959–1969 a poukazuje i na skutečnost, že to byli právě herci, kteří mistrovsky ovládli neiluzivní způsob hraní (Jurda, Fialová, Karlík), kdo jako pedagogové JAMU ovlivnili několik generací divadelních tvůrců. **David Drozd** se zabývá dvěma inscenacemi Aischylovy *Oresteji*, kterou realizoval dvakrát v zásadně odlišné režijní koncepci ve dvou divadlech (r. 1962 v Mahenově divadle, r. 1960 ve Slováckém divadle v Uherském Hradišti). Srovnání obou inscenací nabízí mnoho materiálu k úvahám o posunech režijní poetiky Miloše Hynšta, jakož i k obecnějším úvahám o způsobu inscenování řecké tragédie. **Šárka Kysová** se naopak vzdálila v čase a prostoru až do Indie 5. stol. navazujíc na svou studii. Estetika staroindického divadelního umění. *Teorie rasy* (Q 10, 2007, str. 145–159) zkoumá v textu Kalidásova proslulého *Ztraceného prstenu* přítomnost různých druhů bháv (tento termín se zpravidla překládá výrazem „emoce“, nebo výstižněji „přirozená lidská emoce“) a způsobu jejich využívání v procesu navozování rasy („citově estetického účinku poezie či divadla“). Také v Prostoru pro hosta se ve studii **Ondřeje Hýbla** vydáváme za mimoevropským divadlem. Japanolog a herec pěstující kjógeny pojednává o tomto zajímavém žánru, který si získal oblibu i u nás.

V oddílu Miscelanea pak se recenzenti soustředili na novější domácí i světovou produkci. Speciální pozornost si zaslouží recenze poslední knihy Bořivoje Srby *Více než hry* z pera L. Vodičky.

INTRODUCTION

The 11th issue of the Collection Q is published as a fully reviewed magazine with a new editorial board consisting of not only the Division of Theatre Studies under the Department of Aesthetics FF MU staff (prof. PhDr. E. Stehlíková, Mgr. L. Vodička, PhD., Mgr. A. Jochmanová, PhD.) and our colleagues from various institutions in Brno (prof. M. Plešák a Mgr. K. Kovářová, PhD. from JAMU and Mgr. J. Blecha from The Moravian Museum) but also of our international colleagues – prof. Hlavenková from VŠMU and prof. V. Ambros from the University of Toronto.

The issue is dedicated in memoriam to **Pavel Klein** who left us much to our regret in summer 2007. From the attached biography, bibliography and review of his dissertation work defended at JAMU it is obvious how much we will miss this promising expert in theatre studies. All who knew him can confirm that he was an immensely capable and inspiring, conceptually thinking organizer and an excellent teacher, whose high demands, kindness and sensitivity can be testified by dozens of students. Moreover, in spite of being fragile, this great colleague was also a brave man which he fully proved in the clash with the corrupted power that connected all his generation.

There is one more loss we record in the section Medailon. Having left the fullness of his work and after a beautiful, rich life, **Vojtěch Ron** entrusted his edition of Vodsed'álek's play *Nová komedie o Libuši* to us. He was known to the public as an excellent actor of the F.X. Salda Theatre in Liberec, teatrologists highly appreciated his outstanding studies on Czech Baroque folk theater and adaptations of folk plays and all who got in touch with the liturgical theatre drew upon his rich knowledge. He gave it away selflessly to his colleagues and students, who visited him from far away and were always welcomed with open arms.

The methodological seminar, organized by the Division of Theatre Studies under the Department of Aesthetics on the 18th and 19th September 2008 under the unconventional name Theatrolological Triathlon, gave rise to many stimuli (see Šárka Kysová's detailed report in the section Miscellanea). Therefore, we asked two of the participants, Prof. Císař and Prof. Srba to put their contributions into writing. **Jan Císař's** study deals with the issue of how theatre studies can participate in shaping the memory of society as well as how the general social memory is different from the memory of theatre as an activity formed, according to his belief, mainly by actors. He prefers a sociological approach, which understands theatre as part of wider social activities and he looks for the connection between the theatre of the past and of the present in historical anthropology that should possibly name archetypal constants of the theatrical, and above all, the actor's work.

In his study, **Bořivoj Srba** states his interest in a certain type of theatre and a certain methodology of research, which is in clear harmony with his lifelong effort as a theatre practitioner and theoretician. The study interconnects a basic summary of what Czech teatrology has done so far in the field of history, with the author's explanation of where the development of modern theatre and methodology of historical work is, and according to him, also should be heading for.

Next to these inspiring themes, we have put **Pavel Janoušek's** paper, adding "a rather teatrological postscript" to the still topical arguments about history and its reflection that were discussed in the magazine *Česká literatura* some time ago. He reflects (as is given by his expertise) on the fundamental difference between literary and teatrological constructions of the subject of an utterance and points out the problems connected to the fact that teatrology specializes chiefly in non-textual components of the theatrical artifact, which indeed does not last, but his reflection comes as an appeal for new theatrical creation.

The section Studies contains three contributions, two of them might be classified as Brunensia. Their publication is connected to the efforts of the department to focus on issues connected to Brno or Moravia, which are not in the teatrologists' interest. **Martina Musilová** deals with the influence of B. Brecht's poetics on the acting style of the Mahen Theatre at the time of its heyday in 1959–69. **David Drozd** is concerned with two productions of Aeschylus's *Oresteia* that was directed by Miloš Hynšt twice in fundamentally different stage conceptions in two theatres (in 1962 in the Mahen Theatre, in 1960 in the Slovacké Theatre in Uherské Hradiště). **Šarka Kysová**, on the other hand, moves us in time and space as far as India in the 5th century. Extending her study *The Aesthetic of the Ancient India Theatre Arts The Rasa-Theory* (Q 10, 2007, p.145–159), she explores the presence of different bhavas and ways of using them in Kalidasa's famous text *The Lost Ring*. In **Ondřej Hýbl's** study in the section Room for a Guest, we are also investigating non-European theatre. A Japanologist and an author pursuing Kyogen discusses this interesting genre that has become popular even in the Czech environment. In the section Miscellanea, the reviewers then focus on recent domestic and world productions. Special attention should be paid to the review of Bořivoj Srba's last book *More than plays* written by L. Vodička.

E. S.